

<https://doi.org/10.28925/2664-2069.2019.2.6>

УДК 378.4.091-057.87:575.1:159.923

СТАН СПАДКОВОСТІ У СТУДЕНТІВ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ САМООЦІНКОЮ ЗДОРОВ'Я

Полковенко Ольга^{1ABC}, Омері Ірина^{1BCD}, Тимчик Олеся^{1BCD}, Клименко Ганна^{1BD}
¹Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Внесок автора: А – дизайн дослідження; В – збір даних; С – статистичний аналіз;
D – підготовка рукопису.

Анотація

Мета – вивчити стан спадковості у студентів університету та встановити його зв'язок з самооцінкою здоров'я.

Методи. Результати обстеження 66 студентів Київського університету імені Бориса Грінченка. Чоловіків було 30 (45,5 %), жінок – 36 (54,4 %) осіб. Середній вік склав $19,47 \pm 1,94$ (95 % ДІ: 18,99–19,95) років. Стан спадковості вивчався шляхом опитування студентів з використанням спеціального опитувальника, який містив питання про наявність у близьких і далеких кровних родичів різних хвороб та патологічних станів. Для самооцінки здоров'я використаний опитувальник В.П. Войтенка (1991).

Результати. Стан спадковості студентів університету характеризується наявністю у близьких родичів підвищеного артеріального тиску – у 45,5 % (30/66), алергічних реакцій та/або бронхіальної астми – у 27,3 % (18/66) і хвороб органів травлення – у 27,3 % (18/66) випадків, а в далеких родичів – наявністю злоякісних пухлин (раку) і алергічних реакцій та/або бронхіальної астми – у 10,6 % (7/66) випадках для обох показників. За самооцінкою студентів, у більшості (54,5 %; 36/66) виявлено незадовільний та поганий стан здоров'я. Поточний стан здоров'я респондентів суттєво залежав від наявності в кровних родичів підвищеного артеріального тиску ($\chi^2=18,48$, $p=0,02991$) та хвороб органів дихання ($\chi^2=25,53$, $p=0,00242$).

Висновки. Стан спадковості студентів характеризується наявністю в близьких родичів підвищеного артеріального тиску, алергічних реакцій та хвороб, хвороб органів травлення, а поточний стан здоров'я – як незадовільний та поганий (54,5 %; 36/66), який суттєво пов'язаний з наявністю у кровних родичів підвищення артеріального тиску та хвороб органів дихання.

Ключові слова: студент, стан спадковості, самооцінка здоров'я, опитувальник В.П. Войтенка.

Вступ

Здоров'я людини, його формування, збереження і зміцнення виступають центральною проблемою всіх розвинутих країн світу, зокрема і в Україні. Особлива увага приділяється здоров'ю молоді [5, 13]. Дослідження численних вітчизняних вчених свідчать про погіршення здоров'я студентів, які навчаються у закладах вищої освіти (ЗВО) [1, 2, 7, 10, 15, 16, 19 та ін.].

Проблеми зі здоров'ям саме цієї групи молодих людей у період навчання в ЗВО більшою мірою пов'язані зі зміною соціального середовища. Це проявляється в зміні звичних життєвих стереотипів, місця проживання, умов са-

мостійної роботи, режиму і якості харчування тощо. Дослідники серед причин віддають перевагу значному впливу на стан здоров'я студентів способу їхнього життя [14, 17, 20]. Указані чинники погіршення здоров'я не в повній мірі усвідомлюються самими студентами. Луценко Е.Л., Андронникова Е.А. 2015) наводять дані, що четверть-третина студентів 1-го курсу (17 років) не має уявлення та недооцінює фактори, які впливають на формування здоров'я людини [9]. У свідомості багатьох студентів основними факторами, які визначають стан їх особистого здоров'я, виступають зовнішні (об'єктивні) фактори – умови життя, екологія, спадковість, а особистісні фактори, що впливають на погіршення

здоров'я (куріння, алкоголь, наркоманія), ними недооцінюються [3]. Відомо, що дотримування студентами здорового образу життя, достатнього фізичного навантаження, застосування здоров'язбережувальних заходів дозволяє зберегти та зміцнити здоров'я [4, 14, 20, 22].

Свою роль у формуванні стану здоров'я молоді відіграє і спадковість. Проте досліджень на цю тему проведено мало. На цей час вважається, що спадковість на 18–22 % визначає стан здоров'я молодих людей [12].

Пошук і аналіз за зазначеною темою зарубіжних джерел показав відсутність досліджень за такою постановкою наукового питання. Проте, за кордоном приділяють увагу вихованню в студентській університетській молоді здоров'язбережувальних компетенцій, упроваджують освітні програми з формування і підтримки здоров'я як у власному житті, так і у своїй професійній діяльності, якщо це стосується студентів-медиків [6, 8, 18]. Отже, встановлення ролі спадковості у формуванні стану здоров'я молоді, зокрема студентів, є недостатнім і потребує подальших досліджень.

Мета дослідження – вивчити стан спадковості у студентів університету та встановити його зв'язок із самооцінкою здоров'я.

Методи

Обстежено 66 студентів Київського університету імені Бориса Грінченка. Чоловіків було 30 (45,5 %), жінок – 36 (54,4 %) осіб. Середній вік обстежених склав ($M \pm \sigma$) $19,47 \pm 1,94$ (95 % довірливий інтервал: 18,99–19,95) років.

Стан спадковості вивчався шляхом опитування студентів з використанням спеціального опитувальника, який містив питання про наявність у кровних родичів таких хвороб чи патологічних станів:

- підвищення артеріального тиску;
- інфаркту міокарда;
- мозкового інсульту;
- ревматизму;
- злоякісних пухлин (раку);
- алергічних реакцій та/або бронхіальної астми;
- хвороб органів дихання;
- виразкової хвороби шлунку та 12-палої кишки;
- хвороб органів травлення;
- хвороб нирок та сечовивідних шляхів;

- цукрового діабету;
- вроджених хвороб та вад розвитку.

Студенти самостійно заповнювали анкету. На кожне запропоноване питання респондент давав відповідь шляхом вибору одного з тверджень:

- не відомо;
- немає / не було;
- так, у далеких родичів (дядьки, тітки);
- так, у близьких родичів (батьки, брати / сестри, бабусі / дідуся).

Для самооцінки здоров'я використаний опитувальник В.П. Войтенка (1991) [21], який передбачає надання відповідей на 28 питань. Далі вираховується сума балів (чим більша сума балів, тим гірше самопочуття) та дається висновок про самопочуття обстеженого:

- 0 балів – добре самопочуття;
- 1–5 балів – задовільне самопочуття;
- 6–10 – незадовільне самопочуття;
- 11–20 – погане самопочуття;
- більше 20 – дуже погане самопочуття.

Статистичний опис вибірки здійснили методами оцінки варіаційних рядів. Визначали середнє арифметичне (M), середнє квадратичне відхилення (σ) та 95 % довірливий інтервал (95 % ДІ). Зв'язок між показниками спадковості та самооцінкою здоров'я здійснено шляхом обчислення критерію χ^2 . Обробка даних дослідження виконана за допомогою програмного продукту STATISTICA 6.0 (фірма StatSoft, США).

Результати та обговорення

Результати аналізу стану спадковості обстежених студентів університету надані в табл. 1. Найчастіше у близьких родичів студентів зустрічалися підвищення артеріального тиску – в 45,5 % (30/66), алергічні реакції та/або бронхіальна астма – в 27,3 % (18/66) і хвороби органів травлення – у 27,3 % (18/66) випадків. У далеких родичів частіше за все спостерігалися злоякісні пухлини (рак) та алергічні реакції та/або бронхіальна астма – в обох показниках становило 10,6 % (7/66) випадків.

Проведений аналіз здоров'я студентів за їх самооцінкою показав наявність незадовільного самопочуття в 42,4 % (28/66) студентів, задовільного самопочуття – у 39,4 % (26/66) студентів, поганого самопочуття – у 12,1 % (8/66) студентів та доброго самопочуття – у 6,1 % (4/66) студентів (рис. 1). Отже, у більшості обстеже-

них студентів (54,5 %; 36/66) виявлено незадовільний та поганий стан здоров'я.

Далі був досліджений зв'язок між показниками спадковості і самооцінкою здоров'я у обстежених студентів. Оскільки вказані показники є якісними, то була вивчена залежність розподілу висновків про стан здоров'я студентів від розподілу наданих відповідей на кожне пита-

ня опитувальника з використанням критерію χ^2 Пірсона. Результаті цієї роботи надані в табл. 2. З результатів можна зробити висновок, що у двох випадках стан поточного здоров'я студентів суттєво залежав від наявності в кровних родичів підвищення артеріального тиску ($\chi^2=18,48$, $p=0,02991$) та хвороб органів дихання ($\chi^2=25,53$, $p=0,00242$).

Таблиця 1

Розподіл відповідей на питання опитувальника про стан спадковості студентів університету

Питання про наявність у кровних родичів	Невідомо		Немає / не було		Так, у далеких родичів		Так, у близьких родичів	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Підвищення артеріального тиску	15	22,7	20	30,3	1	1,5	30	45,5
Інфаркту міокарда	10	15,2	44	66,7	3	4,5	9	13,6
Мозкового інсульту	10	15,2	42	63,6	2	3,0	12	18,2
Ревматизму	17	25,8	39	59,1	4	6,1	6	9,1
Злоякісних пухлин (раку)	10	15,2	35	53,0	7	10,6	14	21,2
Алергічних реакцій та / або бронхіальної астми	8	12,1	33	50,0	7	10,6	18	27,3
Хвороб органів дихання	15	22,7	38	57,6	2	3,0	11	16,7
Виразкової хвороби шлунку та 12-палої кишки	16	24,2	31	46,9	3	4,5	16	24,3
Хвороб органів травлення	20	30,3	25	37,9	3	4,5	18	27,3
Хвороб нирок та сечовивідних шляхів	15	22,7	35	53,0	4	6,1	12	18,2
Цукрового діабету	8	12,1	40	60,6	2	3,0	16	24,3
Вроджених хвороб та вад розвитку	12	18,2	46	69,7	2	3,0	6	9,1

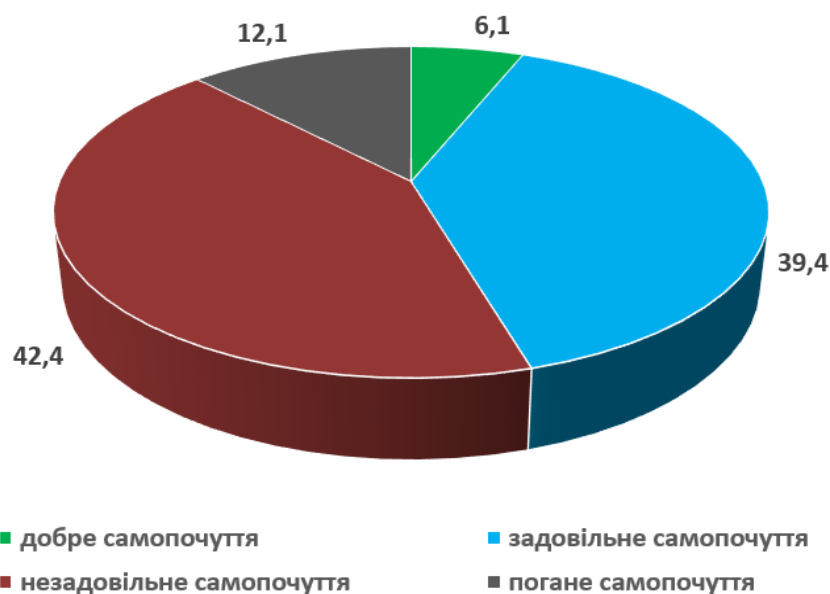

Рис. 1. Розподіл висновків про стан здоров'я студентів за їх самооцінкою (%)

Таблиця 2

Значення критерія χ^2 Пірсона при оцінці залежності розподілу висновків про стан здоров'я студентів від розподілу відповідей на питання про наявність хвороб чи патологічних станів у кровних родичів

Наявність у кровних родичів	Значення критерія χ^2
Підвищення артеріального тиску	18,48, p=0,02991
Інфаркту міокарда	10,30, p=0,32651
Мозкового інсульту	4,904, p=0,84259
Ревматизму	9,33, p=0,40699
Злоякісних пухлин (раку)	14,69, p=0,09959
Алергічних реакцій та / або бронхіальної астми	14,00, p=0,12216
Хвороб органів дихання	25,53, p=0,00242
Виразкової хвороби шлунку та 12-палої кишки	13,31, p=0,14875
Хвороб органів травлення	14,27, p=0,11273
Хвороб нирок та сечовивідних шляхів	5,549, p=0,78398
Цукрового діабету	11,01, p=0,27459
Вроджених хвороб та вад розвитку	13,34, p=0,14749

Одержані нами результати демонструють загальну тенденцію погіршення стану здоров'я молоді, на яку останніми роками почали звертати увагу на державному рівні [4, 13, 22]. Наші результати корелюють з даними, які демонструють наявність проблем з органами травлення та хвороб органів дихання у студентів ЗВО [1, 2, 19]. За даними інших авторів у студентів також відмічається наявність хвороб органів кровотворення [11], проте в нашому дослідженні це не зафіксовано. Нами вперше показано зв'язок поточного стану здоров'я студентів з наявністю у кровних родичів підвищення артеріального тиску та хвороб органів дихання.

Висновки

Стан спадковості студентів університету характеризується наявністю в близьких родичів підвищеного артеріального тиску – в 45,5 %

(30/66), алергічних реакцій та/або бронхіальної астми – в 27,3 % (18/66) і хвороб органів травлення – в 27,3 % (18/66) випадків, а у далеких родичів – наявністю злоякісних пухлин (раку) і алергічних реакцій та/або бронхіальної астми – в 10,6 % (7/66) випадках для обох показників. За самооцінкою у більшості студентів (54,5 %; 36/66) виявлено незадовільний та поганий стан здоров'я. Поточний стан здоров'я студентів суттєво залежав від наявності у кровних родичів підвищення артеріального тиску ($\chi^2=18,48$, $p=0,02991$) та хвороб органів дихання ($\chi^2=25,53$, $p=0,00242$). Встановлені факти треба враховувати при плануванні оздоровчих заходів для студентів під час їхнього навчання в університеті.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

References

- Balakiyeva OM, Bondar TV, Artiukh OR та in. Stan ta chynnyky zdorov'ia ukrains'kykh pidlitkiv : monohrafiia. Kyiv: YuNISEF, Ukr. in-t sots. doslidzh. im. O. Yaremenka. Kyiv: "K.I.S.", 2011. (In Ukrainian)
Балакієва ОМ, Бондар ТВ, Артюх ОР та ін. Стан та чинники здоров'я українських підлітків : монографія. Київ: ЮНІСЕФ, Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка. Київ: "К.І.С.", 2011.
- Bismak OV, Tymchuk OV, Nevedomska YeO, Polkovenko OV, Savchenko VM. Level of physical development of first-year students of higher education institution depending on direction of training. Zdorovia, fizychnе vykhovannia i sport: perspektyvy ta krashchi praktyky : Mater. mizhnarod. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, un-t imeni Borysa Hrinchenka, 15 travnia 2018. Kyiv, 2018. s. 51-55. (In Ukrainian)
Бісмак ОВ, Тимчук ОВ, Неведомська ЄО, Полковенко ОВ, Савченко ВМ. Уровень фізическо-

- го состояния студентов первого курса высшего учебного заведения в зависимости от направления подготовки. Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та кращі практики : Матер. міжнарод. наук.-практ. конф., м. Київ, ун-т імені Бориса Грінченка, 15 травня 2018. Київ, 2018. с. 51-55.
3. Ciganchuk K. Zdorov'ja rivnens'kih studentiv. Nova ped. dumka. 2010;3:88-92. (In Ukrainian)
Циганчук К. Здоров'я рівненських студентів. Нова пед. думка. 2010;3:88-92.
 4. Fed'ko OA. Tsinnisna pryroda zdorovoho sposobu zhyttia dlia osobystosti, natsii ta derzhavy. Stratehichni priorityty. 2009;4(13):83-88. (In Ukrainian)
Федько ОА. Ціннісна природа здорового способу життя для особистості, нації та держави. Стратегічні пріоритети. 2009;4(13):83-88.
 5. Hinzburh VH, Polishko TM, Tatarovs'kyu VO, Severynovs'ka OV, Kocherha OIe. Cuchasni problemy formuvannia zdorov'ia students'koi molodi. Zaporizkyi medychnyi zhurnal. 2011;13(14):11-15. (In Ukrainian)
Гінзбург ВГ, Полішко ТМ, Татаровський ВО, Севериновська ОВ, Кочерга ОІе. Сучасні проблеми формування здоров'я студентської молоді. Запорізький медичний журнал. 2011;13(14):11-15.
 6. JuLeigh Petty, Jonathan M. Metzl, Mia R. Keeys. Developing and Evaluating an Innovative Structural Competency Curriculum for Pre-Health Students. J Med Humanit. 2017;38:459-471. DOI 10.1007/s10912-017-9449-1
 7. Korol SA. Assessment of physical health and physical fitness of students of technical specialties of I course. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2014;11:23-29. doi:10.15561/18189172.2014.1105 (In Ukrainian)
Король СА. Оцінка стану соматичного здоров'я та фізичної підготовленості студентів і курсу технічних спеціальностей. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2014;11:23-29. doi:10.15561/18189172.2014.1105
 8. Lana V. Ivanitskaya, Kaitlyn A. Hanisko, Julie A. Garrison, Samantha J. Janson, Danielle Vibber. Developing health information literacy: a needs analysis from the perspective of preprofessional health students. J Med Lib Assoc. 2012;100(4):277-283. DOI: <http://dx.doi.org/10.3163/1536-5050.100.4.009>
 9. Lutsenko OL, Andronnikova KA. Students perception of their health in the context of its strengths/weaknesses and improvement opportunities. Vestnik psihofiziologii. 2016;2:52-56. (In Russian)
Луценко ОЛ, Андронникова ЕА. Восприятие студентами своего здоровья в контексте его сильных/слабых сторон и возможностей улучшения. Вестник психофизиологии. 2016;2:52-56.
 10. Matveev SS. Assessment of the level of health and physical development of students in the dynamics of the four years of study at the university. The Journal of scientific articles "Health and Education Millennium". 2017;19(10):226-228. (In Russian)
Матвеев СС. Оценка уровня здоровья и физического развития студентов в динамике четырех лет обучения в ВУЗе. The Journal of scientific articles "Health and Education Millennium". 2017;19(10):226-228.
 11. Mel'nychuk IM, Sapizhak M. Pidhotovka maybutnikh medychnykh sester do populyaryzatsii zdorovoho sposobu zhyttia. Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru. 2013;31(44):214-220. (In Ukrainian)
Мельничук ІМ, Сапіжак М. Підготовка майбутніх медичних сестер до популяризації здорового способу життя. Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2013;31(44):214-220.
 12. Moiseenko RA Dudina EA. Analysis of incidence and prevalence of diseases among children in Ukraine for the 2011-2015 period. Perynatolohyia y pedyatryia. 2009;4(40):23-26. (In Ukrainian)
Моїсеєнко РО. Частота і структура захворюваності дітей в Україні та шляхи її зниження. Перинатологія і педіатрія. 2009;4(40):23-26.
 13. Molod' za zdorovyyu sposib zhyttia : shchorichna dopovid' Prezydentu Ukrainy, Verkhovniy Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2009 r.). M-vo Ukrainy u spravakh sim'i, molodi ta sportu, Derzh. in.-t rozv. sim'i ta molodi; [redkol.: N. F. Romanova (holova) ta in.]. Kyiv, 2010. (In Ukrainian)
Молодь за здоровий спосіб життя : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.). М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін.-т розв. сім'ї та молоді; [редкол.: Н. Ф. Романова (голова) та ін.]. Київ, 2010.
 14. Mytchuk OM, Sapozhnik OK. Stages of Pealth Sving Competence of Students. In the article the method of health saving competence of students of physical education, namely, the stages of its formation, methods, forms, tools, teacher and student interaction is observed. Fizychnye vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi: zb. nauk. prats. 2011;(3):75-79. (In Ukrainian)
Митчик ОМ, Сапожник ОК. Етапи формування здоров'язбережувальної компетенції в студентів

- вищих навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць. 2011;(3):75-79.
15. Petrova TN, Sudakov OV. Integral approach to the estimation of medical students health status in higher education. *Sistemnyj analiz i upravlenie v biomedicinskih sistemah*. 2012;11(1):121-128. (In Russian)
Петрова ТН, Судаков ОВ. Комплексный подход к оценке состояния здоровья студентов медицинского ВУЗа. *Системный анализ и управление в биомедицинских системах*. 2012;11(1):121-128.
 16. Plastunov BA, Kovaliv MO. Functional condition of cardiovascular system of first-year students of higher educational establishments and factors that shape it (reference review). *Bukovins'kij medicnij visnik [Buk. Med. Herald.]* 2015; 19 (1 (73)):237-246. (In Ukrainian)
Пластунов БА, Ковалів МО. Функціональний стан серцево-судинної системи першокурсників вищих навчальних закладів і чинники, що його формують (огляд літератури). *Буковинський медичний вісник*. 2015; 19 (1 (73)): 237-246.
 17. Prokopenko T.I., Kudrya A.D., Gadzhimetov V.E. The causes of the health deterioration of students and their healthy lifestyle. *Fizicheskaja kul'tura i sport: integracija nauki i praktiki. Materialy XIV Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii*, 2017. Stavropol': Izdatel'stvo Severo-Kavkazskogo federal'nogo universiteta; 2017: 168-169.
Прокопенко Т.И., Кудря А.Д., Гаджиметов В.Э. Причины ухудшения здоровья и здорового образа жизни студенческой молодежи. *Физическая культура и спорт: интеграция науки и практики. Материалы XIV Международной научно-практической конференции*, 2017. Ставрополь: Издательство Северо-Кавказского федерального университета; 2017: 168-169.
 18. Rivera YM, Moreno L, Briant KB, Vélez H, Jiménez JC, Torres J, Vadaparampil ST, Muñoz-Antonia T, Quinn GP. Developing Sustainable Cancer Education Programs: Training Public Health Students to Deliver Cancer 101 in Puerto Rico. *J Cancer Educ*. 2018 February ; 33(1): 128-133. doi:10.1007/s13187-016-1076-4.
 19. Savchuk S. The Analysis of the Somatic Health Status of Students. *Fizychnе vykhovannia, sport i kul'tura zdorov'ia u suchasnomu suspil'stvi*. 2011;3:79-82. (In Ukrainian)
Савчук СА. Аналіз стану соматичного здоров'я студентів вищого технічного навчального закладу. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2011;3:79-82.
 20. Shkliaruk VA. Samosohranitel'noe povedenie v molodezhnoj srede. *Sociologicheskie issledovanija*. 2008;10:139-142. (In Russian)
Шклярук ВА. Самоохранительное поведение в молодежной среде. *Социологические исследования*. 2008;10:139-142.
 21. Voytenko VP. *The health of healthy*. Kiev: Zdorov'e, 1991. (In Russian)
Войтенко ВП. *Здоровье здоровых*. Киев: Здоровье, 1991.
 22. WHO Newsletter [Internet]. 2010; 345 [cited 2019 May 15]. Available from: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs345/ru/index.html>. (In Russian)
Информационный бюллетень ВООЗ [Интернет]. 2010; 345 [цитировано 2019 Май 15]. Доступно на: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs345/ru/index.html>.

Інформація про авторів:

Полковенко Ольга

<https://orcid.org/0000-0002-0903-4069>

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
o.polkovenko@kubg.edu.ua

Омері Ірина

<https://orcid.org/0000-0001-6773-4146>

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
i.omeri@kubg.edu.ua

Тимчик Олеся

<http://orcid.org/0000-0002-8283-9348>

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна
o.tymchik@kubg.edu.ua

Клименко Ганна

<https://orcid.org/0000-0002-4324-5484>

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

h.klymenko@kubg.edu.ua

Отримано: 31.05.2019;

Прийнято 12.06.2019; Опубліковано: 28.06.2019.